

Barriereanalyse

Klovsundhed

Ditte Kjær Jacobsen, SEGES, Strategi & Vækst

Formål

Formålet med denne undersøgelse har været at afdække, hvilke barrierer, der forhindrer implementering af best practice i forhold til klovsundhed på malkekvægsbedrifter.

Metode

Empirien til analysen er et spørgeskema samt et besøg på en malkekvægbedrift.

I marts 2021 blev der udsendt et spørgeskema til 1299 mælkeproducenter. I dette spørgeskema var der blandt andet to spørgsmål angående procedurer omkring klovsundhed, her har 843 besvaret spørgsmålene. Spørgsmålene var følgende:

- Har I en fast procedure for, hvordan I finder de halte køer?
 - Hvis nej: Hvorfor har I ikke en fast procedure for at finde de halte køer?
 - a) Vi mener ikke, vi har behov for en fast procedure
 - b) Vi ved ikke, hvordan proceduren skulle være
 - c) Vi har ikke haft tid/overskud til at indføre en fast procedure
 - d) Andet (fritekstfelt)
 - Hvis ja, beskriv gerne hvordan I gør.
- Har I en fast procedure for, hvordan I får taget halte køer fra til behandling?
 - Hvis nej: Hvorfor har I ikke en fast procedure for at finde de halte køer?
 - a) Vi mener ikke, vi har behov for en fast procedure
 - b) Vi ved ikke, hvordan proceduren skulle være
 - c) Vi har ikke haft tid/overskud til at indføre en fast procedure
 - d) Andet (fritekstfelt)
 - Hvis ja, beskriv gerne hvordan I gør.

Spørgeskemaet var ikke udarbejdet med det formål at afdække mulige barrierer ift. klovsundhed, men der vil alligevel forsøges at give et billede af barriererne ud fra besvarelserne. Svarene på disse to spørgsmål vil blive brugt i analysen i kombination med et besøg på en malkekvægsbedrift, hvor en driftsleder er blevet interviewet om klovsundhed med udgangspunkt i en interviewguide. Interviewguiden indeholdt spørgsmål angående procedure om klovsundhed, procedurer omkring halthed, behandling af halthed samt viden om klovsundhed. Interviewet foregik som en samtale i stalden, hvor informanten viste og fortalte. Det var derfor også muligt at undersøge adfærden omkring klovsundhed samt at få beeller afkræftet nogle udtalelser. Det blev også muligt at snakke med fodermesteren, som står for malkningen, hvor den primære observation af halthed foregår. Ejerleder kom også ind i stalden under interviewet og fortalte lidt ud fra sit perspektiv. Den besøgte bedrift har 700 økologiske malkekøer, som bliver

malket tre gange dagligt samt 700 opdræt. Der er 25 medarbejdere, hvoraf fem er elever. Driftslederen har et kursus i klovbeskæring.

Dette lille feltstudie samt svarene på det udsendte spørgeskema vil udgøre den empiri, der anvendes i analysen. Der bør gøres opmærksom på, at det er et spinkelt grundlag at bygge en analyse på et spørgeskema med to spørgsmål om procedure omkring klovsundhed og et enkelt besøg på en bedrift. Ikke desto mindre er dette empirien, som denne analyse tager sit udgangspunkt i, hvor spørgeskema og besøg på bedriften vil beskrives i to særskilte afsnit for slutteligt at drage en konklusion.

Analyse

Spørgeskema

Procedure for at finde halte køer

68% af de adspurgte (svarende til 577 informanter) har en fast procedure for at finde halte køer. Langt de fleste har en fast procedure for at finde halte køer ved tilsyn under malkning. Et eksempel herpå er følgende kommentarer: *"Vi samler køer to gange dagligt til malkning. Er der mistanke om en halthed, bliver koen separeret fra i seperationsboks."* og *"Vi spuler klove i malkestalden en gang om ugen og ved dagligt opsyn."*

Flere informanter skriver i samme ombæring, hvad de gør, når de ser en halt ko. En informant skriver: *"Vi spotter dem i malkestalden, separerer dem fra til dybstrøelse og tager dem i klovboks."* En anden skriver: *"Der skrives køer op til klovbeskæring på Whiteboard, som halter. Der klovbeskæres hver onsdag, så her skal alt, der halter med og bagefter viskes tavlen ren."* En anden informant skriver om hele sin bedrifts procedure ift. klovsundhed på følgende måde:

"Noterer løbende hver især, når vi ser en ko. Samt umiddelbart inden klovbeskæring gennemgår fodermester alle køer under malkning. De samles til en akutliste. Derudover udvælges alle goldkøer de efterfølgende 5-6 uger alt efter, hvornår klovbeskæreren kommer igen. Endelig kigges der på "udvælgelse af køer til klovbeskæring" for at finde dem, som har gået mere end 200 dage fra sidste klovbeskæring. Ved kvierne er der ligeledes gennemgang inden, klovbeskæreren kommer for at finde akutte halte dyr samt kvier 2-4 måneder inden forventet kælvning."

På bedrifter med malkning med robotter er der andre procedure omkring opsyn af halthed. Her beretter en informant, at vedkommende observerer køerne, når de rejser sig for at blive malket. En informant skriver, at *"Alle medarbejdere, der foretager opsamling af hentekøer til robotter, noterer observationer af haltheder på centralt placeret whiteboardtavle."* En anden påpeger, at hvis køerne ikke kommer til robotten, er de som regel halte. En tredje informant undersøger klove, hvis køerne kommer senere til robotten, end de plejer. En oplever, at det at have robotter udfordrer det daglige opsyn af de enkelte køer, men påpeger, at *"Vi bruger aktivitetsmålinger og er opmærksomme på hentekøers bevægelse."*

Flere informanter spotter halte køer, når der skrubes ned eller strøes. Her påpeger en informant: *"Vi skriver dem op i lommebog, hver gang vi skraber ned (tre gange dagligt), og hænger listen på ugetavlen, der klovbeskæres hver onsdag og hver anden tirsdag."* Og en anden skriver: *"Når vi går rundt blandt køerne morgen og aften for at ordne båsene. Især de 2 dage hvor vi strøer båsene og alle køer, derfor må forlade deres bås."* En tredje skriver følgende om sin procedure:

"Alle nykælvende tjekkes løbende, mindste træk på ben så kommer de i klovboksen. Alle køer tjekkes, når sandet i sengebåsene rengøres og rives. Kvier tjekkes, når der skrubes ned. Kalve i dybstrøelse tjekkes for halthed, når der strøes."

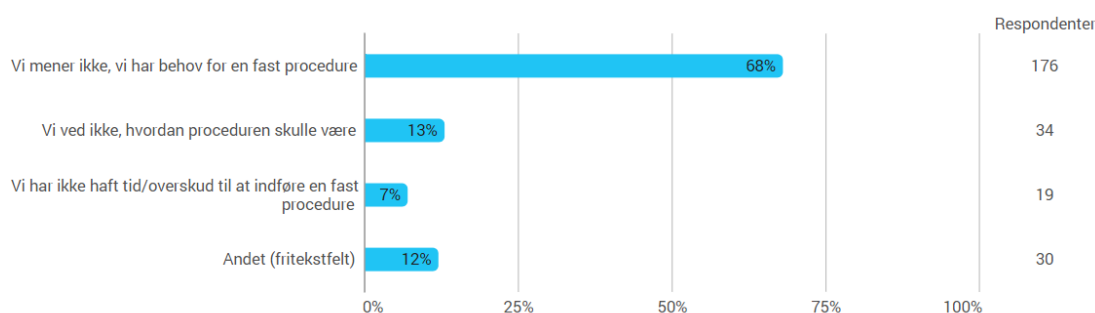
Et fåtal af informanterne påpeger, at når der opdages en halt ko, så kommer den i klovboks med det samme. Det påpeger en informant på følgende måde: *"En halt ko skal klovbeskæres samme dag, som den opdages på nær weekender."*

Flere informanter påpeger, at proceduren omkring at finde en halt ko er at *"åbne øjnene og kigge"* ved den daglige gang i stalden.

Det er altså dagligt opsyn ved forskellige arbejds gange, der definerer proceduren omkring at finde halte køer.

32% af de adspurgte har ikke en fast procedure for at finde halte køer. Grundene til dette kan ses i nedenstående diagram, hvor f.eks. 68% mener, at de ikke har behov for en fast procedure.

Hvorfor har I ikke en fast procedure for at finde de halte køer?

12% af informanterne, der ikke har en fast procedure for at finde halte køer, og har skrevet hvorfor, skriver blandt andet, at de ikke har de store problemer med halte køer. Flere informanter skriver dog også det samme, som flere informanter definerer som en fast procedure for at finde halte køer, nemlig at det sker ved malkning og ved dagligt opsyn. Et eksempel herpå er: *"Vi opdager dem ved forskellige tilfældige lejligheder, mest malkning"*. En anden skriver: *"Alle mand på bedriften ved, at når man går iblandt køerne, skraber sengebåse eller henter køer til malkerobotterne, skal der kigges/holdes øje om, der er køer, som trækker på benene eller måske bare står og løfter lidt på et ben, og holde øje med om de går lidt krumrygget."*

Der er altså forskellige opfattelser af, hvad der er en fast procedure og hvad der ikke er. Det italesættes, at køerne observeres ved forskellige arbejds gange, som alligevel foregår i bedriften, eksempelvis malkning, nedskrabning eller strøelse. Der kan derfor også hævdes, at der rutinemæssigt foregår observation i forhold til halte køer, som ligger indlejret i andre arbejds gange, og hvor observationen er mere eller mindre bevidst. Samtidig kan det tolkes som en barriere, at der ikke er en italesat fast procedure til at finde halte køer.

Procedurer for at tage halte køer fra til behandling

Flere informanter har en fast procedure, når det kommer til, hvordan de halte køer tages fra til behandling end fast procedure for at finde halte køer. Her har 82% (svarende til 655 informanter) af informanterne nemlig svaret, at de har en fast procedure. Størstedelen tager den halte ko fra, når den opdages i malkegraven.

Flere eksekverer på halthed med det samme, når de ser en halt ko. Eksempler herpå er følgende: *"Malkeren tager halte køer fra, derefter vurderes behandling."* og *"Køer frasepareres ved morgenmalkning, hvorefter de tilses i løbet af formiddagen"*. Få behandler den pågældende ko med det samme, mens flere beskriver, at de sætter koen på dybstråelse og behandler alle halte køer en gang i ugen. Det understøtter følgende citat: *"Halte køer kommer i halm, indtil de klovbeskæres hver tirsdag."*

"Behandling sker efter snak med dyrlæge. I første omgang sættes koen i dybstrøelse alt efter, hvad haltheden skyldes. Er det fra kloven, kan vi selv sætte en sko på den raske klov. Er det en klovbrandbyld, bliver dyrlægen bestilt. Er det en tyk has, bliver der spulet 10 min koldt vand på hasen i malkestalden to gange dagligt. Smurt med kamfercreme eller laserbehandlet (dyrlæge). Er det en skulder/knæ eller andet, bliver koen i dybstrøelse og malket dér."

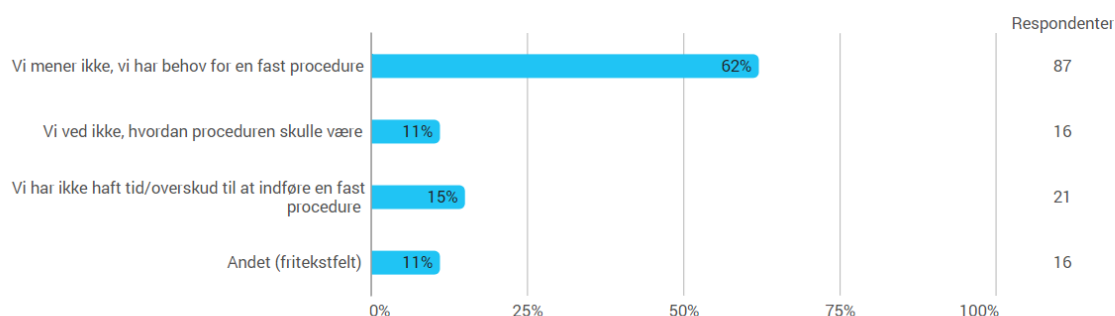
Flere har en procedure omkring halthed på et whiteboard, som følgende citat indikerer:

"På vores kontor har vi en logbog, en stor A4-kalender. Ved observation af halthed, skrives den pågældende ko ind til næste dag. Halte køer har deres egen plads nederst til venstre på kalendersiden. Vi har egen boks. Får koen forbindelse på fremskrives forbindingen til afmontering. Hver aften ved aftentur sættes eventuelle køer til separation, og står klar næste morgen."

En informant skriver overraskende nok, at de ikke oplever halthed hvert år: *"Ja, MEN vi har ikke halte køer hver år"*.

18 % af de adspurgte har ikke en fast procedure for, hvordan halte køer tages fra til behandling. Nedenstående diagram viser svarene på, hvorfor dette er tilfældet.

Hvorfor har I ikke en fast procedure for, hvordan I tager halte køer fra til behandling?

To informanter påpeger under svarmuligheden "Andet", at de kun tager halte køer fra, når der er tid i dagligdagen. Det udtrykker de på følgende måder: *"Tager kun fra de dage vi har tid til at gøre noget ved problemet."* og *"Vi behandler så hurtigt, det er praktisk muligt"*. Tidsfaktoren må anses som en tydelig barriere ift. klovsundhed.

Det er altså langt de fleste af landmændene, som har en procedure for behandling af halte køer, men på den anden side er der også informanter, som ikke har, og blandt andet ser tiden som en begrænsende faktor.

Et besøg på en malkekvægbedrift med fokus på klovsundhed

På den besøgte bedrift opdages haltheder i malkegraven, hvor alle køer er igennem tre gange dagligt, det ved alle medarbejdere, der har malkeopgaven. Her bliver klovene også vasket, hvis de halter, så skaden kan undersøges, det sker omkring 8-10 gange om ugen. *"Vi er alle gode til, hvis der er nogle, der går dårligt, så får de (red. medarbejderne), dem skrevet op på tavlen, hvis de halter og skal have klovbeskærer, så noterer vi dem der."* (Fodermester).

En halt ko bliver nedskrevet på et whiteboard af medarbejderne, og så er det op til driftslederen, som også har et kursus i klovsbeskæring, at tilse køerne i klovsbeskæringsboksen. Driftslederen estimerer, at 90% af klovlidelserne i besætningen er på bagbenene. Om sommeren døjes der lidt med såleknusning. *"Langt de største klovlidelser sker i sommerhalvåret, når de er ude, fordi der sker knusning på grund af sten."* (Driftsleder), mens der om vinteren er flere med digital dermatitis: *"Der er flest digital dermatitis om vinteren, fordi de går inde i den fugtige halm."* (Fodermester).

Ejerleder udtaler, at *"Klovlidelser er ikke et stort problem her, det er fordi køerne afgræsser, er krydset og på grund af foderet, der gør de kommer i en ordentlig kondition."* (Ejerleder). Både driftsleder og ejerleder har en klar hypotese om, at deres rasekrydsning og foder, gør at deres besætning er stærke. *"Krydsning af racer gør, at køerne er stærkere, klovene bliver stærkere end hvis det er rene Holstein."* (Driftsleder).

Fodermesteren oplever ligeledes klovsundheden på bedriften som god:

"Det (red. klovsundhed) oplever jeg faktisk som udmærket, vi har lidt bøvl med digital, og det har alle besætninger, det prøver vi at holde nede med fodbad, som jeg for eksempel har lavet i dag, vi skal faktisk to gange i ugen, men i sidste uge blev det kun til en gang, og det gør det også i denne, fordi vi lige har haft klovsbeskærer, så vi har haft nogen med forbindelse på."

Fodermester

Driftslederen estimerer umiddelbart, at omkring 10% af besætningen har klovlidelser i løbet af et år. Hvis koen har to klovlidelser om året, og ikke yder godt, så ryger den ud af produktionen året efter. 3-4% af de køer, der har klovlidelser, ryger ud af besætningen. Hver anden måned er der en ko, der har en klovsbyld, som skal behandles af dyrlægen.

Driftslederen har ikke faste dage, hvor han klovsbeskærer, men udtaler, at det ca. er hver 3. dag, hvor der er ca. 12 køer pr. gang, der skal klovsbeskæres, det tager 10 min. pr. ko. *"Det er ikke noget, vi har i system, vi tager dem, når der lige er nogle, det er nemmest, hvis der ikke lige er nogen en onsdag, men en tirsdag, så tager vi dem der, og samler dem der, når der ikke er flere i gangen og det ikke tager længere tid, så er det lettest."* (Driftsleder). Driftslederen beretter dog også, at han først kommer til at anvende klovsbeskæringsboksen den efterfølgende tirsdag, og så vil det være små to uger siden, at han gjorde det sidst. Der er travlt om foråret, men der er også en begrænset mængde skader i vinterhalvåret end i sommerhalvåret.

"Det er et sted, hvor det er lettere at hoppe over. Her i foråret, hvor der er meget markarbejde, det er der, det smutter, fordi der mangler folk rundt omkring (...). Ellers skal jeg have fat i klovsbeskæreren og få dem til at komme en tand tidligere sommetider, det praktiserer vi også, de kan også komme og tager 40, hvis vi mener, vi er kommet for langt bagefter."

Driftsleder

"Der må ikke gå for lang tid inden klovsbeskæreren kommer, ellers er vi selv nødt til at have dem i kærlig pleje (...). Klovsbeskæringsboksen bliver brugt, når der er behov for det, hvis vi kan se, der er en, der er så dårlig, at den ikke kan vente til næste gang. Nogle gange, hvis den går og trækker lidt, tager vi den over i halmboksen, og holder øje med den."

Fodermester

Hver anden uge kommer køerne i fodbad med hydrat kalk en gang for at forebygge og behandle digital dermatitis, og den efterfølgende uge to gange, det holder smittetrykket nede. Fodermesteren vurderer, at det altid er omkring 200 køer med digital dermatitis. Planen kan dog nogle gange skride, som det er tilfælde den dag, jeg er på besøg. Her udtaler fodermesteren: *"Hvis noget skrider, så skrider planen. Det er vores egen skyld. De skulle have været i fodbad den anden dag, men det skete ikke, så kommer de i dag."* (Fodermester).

Der er en klovbeskæringsboks på bedriften, men den er ikke hydraulisk, så det er hårdt, derfor kommer der også en klovbeskærer. Da driftslederen havde sin egen bedrift, klovbeskar han hver torsdag, men det er ikke muligt pga. klovbeskæringsboksen "(...) *det tager for langt tid, det kan jeg ikke gøre.*" (Driftsleder).

Ca. 1 gang i måneden kommer klovbeskæreren og gennemgår 180 køer pr. gang, der er ca. 20 køer, der skal i behandling hver gang klovbeskæreren kommer. Hver ko kommer altså igennem tjek 3,5 gange om året. Det koster ca. 80 kr. pr ko pr. gang. I tiden op til, at klovbeskæreren kommer, bruger driftslederen ikke så meget tid i klovbeskæringsboksen, så skal det være en slem halvhed.

Jeg ser listen, som klovbeskæreren har registeret ved sidste besøg i DMS, den viser, at ud af ca. 180 køer havde 20 køer brug for behandling. "*Det er klart, når jeg kan se klovbeskæreren kommer, nu var han her den 6. april, så gider jeg ikke gøre det der (peger på kalenderen), så samler jeg dem selvfølgelig lige sammen lidt, så er jeg også doven, det skal ikke være nogen hemmelighed.*" (Driftsleder).

Jeg får at vide, at der ikke er nogen køer med forbindelse for tiden, men pludselig da vi står og kigger på køerne i skåneboksen, opdager driftslederen en ko med forbindelse, som han siger, at han på nuværende tidspunkt burde have taget af, da det max er en uge, det bør sidde der, og det har det gjort. "*Det er på grund af manglende kig, at den sidder der endnu, jeg forstår ikke, at jeg ikke har set det.*" (Driftsleder). Han viser mig registreringen på DMS, som klovbeskæreren har foretaget, der siger den 31. marts, så umiddelbart har hun gået længe med forbindingen. Driftslederen registrerer ikke klovlidelser i DMS, men på et stykke papir, det synes han, er lettere, fordi han i forvejen har meget computerarbejde.

Der synes at være flere paradokser i forhold til klovlidelser og behandlingen heraf, idet der på den ene side udtales: "*Det er ikke raketvidenskab, men det kræver man sætter tid af til det og får det gjort.*" (Driftsleder). Mens det på den anden side også påpeges, at der er konsekvenser ved ikke at observere og reagere på halvhed, som følgende udtalelse påpeger: "*Der er mange penge at spare ved at spotte klovlidelser, det går udover mælkeydelsen med det samme.*" (Driftsleder).

Konklusion

Informanterne udtrykker klart, at det ikke er svært at spotte en halt ko, og det handler om at have åbne øjne. Langt størstedelen af informanterne har procedurer for halvhed og behandling heraf. Der hvor det umiddelbart bliver udfordrende er strukturen – eller mangel på samme - omkring behandlingen og opfølgning.

Nogle informanter får en halt ko til at lyde som noget meget simpelt, men hvor hurtigt og rutinemæssigt, der eksekveres i det daglige, er svært at sige noget om, for som vi så ved den besøgte bedrift, var proceduren der, men det haltede med eksekveringen pga. udefrakommende faktorer. Det blev hurtigt den ting, der blev nedprioriteret i en travl hverdag.

De barrierer, som udkrystalliserer sig i ovenstående analyse, omhandler *skiftende planer*, eksempelvis mangel på mandskab eller ændringer i dagens program. Desuden er *glemsomhed* en faktor, som spiller ind, det så vi eksempelvis i forbindelse med besøget på bedriften, hvor en ko gik med en forbindelse, som skulle have været taget af. Det bliver italesat, at klov sundhed er *en ressourcekrævende arbejdsopgave* både *tidsmæssigt og økonomisk*, og samtidig en arbejdsopgave, som i hvert fald på den besøgte bedrift, som måske har en tendens til at blive *nedprioriteret i en travl og omskiftelig hverdag*, på trods af opmærksomheden på mælkeproduktion og dertilhørende økonomi.

Overordnet set er der procedurer for klov sundhed, men de kan lyde simple, tilfældige og ustrukturerede, og man kan derfor sætte spørgsmålstegn ved, om de rette arbejdsredskaber er til stede til at forbedre og optimere klov sundheden.

*SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N*

T: +45 8740 5000 - F: +45 8740 5010 - E: info@seges.dk

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov. SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende notatets informationer.